

सामुदायिक शेततळे (इनलेट आऊटलेटसह शेततळे/इनलेट आऊटलेट विरहित शेततळे अस्तरीकरणसह)

प्रस्तावना:

हवामान बदलाचा राज्याच्या शेतीवर विपरीत परिणाम दिसून येत असून, भविष्यात देखील सदर परिणामांची व्याप्ती वाढणार असल्याचे राज्याच्या हवामान बदलाविषयक कृती आराखडयामध्ये नमूद केले आहे. मराठवाडा व विदर्भातील शेतकऱ्यांना गेल्या काही वर्षांपासून मोठ्या दुष्काळास सामोरे जावे लागत असून भू-गर्भातील पाणीसाठयावर व जमिनीच्या आरोग्यावर विपरित परिणाम होत आहे. परिणामी शेतीमधील पिकांची उत्पादकता घटत आहे. तसेच पूर्णा नदीच्या खो-यातील भू-भाग हा निसर्गतःच क्षारपड असल्याने शेतीसाठी सिंचनास मर्यादा येत आहेत. या प्रतिकूल परिस्थितीमध्ये अल्पभू-धारक शेतकऱ्यांच्या उत्पादनावर विपरीत परिणाम होत असल्याचे दिसून येत आहे. हवामान बदलामुळे उद्भवलेल्या परिस्थितीशी जुळवून घेण्यास शेतकऱ्यांना सक्षम करण्याच्या उद्देशाने महाराष्ट्र शासनाचा जागतिक बँकेच्या अर्थसहाय्याने नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्प सुरु करण्यात आलेला आहे.

राज्यातील पर्जन्यावर आधारित कोरडवाहू शेतीची पाणलोट व जलसंधारणाच्या माध्यमातून उत्पादकता वाढविण्यासाठी विविध योजनामधून अनुदानावर सामुदायिक शेततळे योजना राबविण्यात आलेली आहे व येत आहे. त्यामुळे शेतकऱ्यांचे उत्पादन व उत्पन्नात वाढ होऊन शेतकऱ्यांचे जीवनमान उंचावण्यास मदत झाली आहे. सद्यस्थितीत राज्यातील टंचाईग्रस्त परिस्थिती पाहता व सामुदायिक तत्वावर शेतकऱ्यांकडे पाणी टंचाईच्या काळात पिकास संरक्षित सिंचन देणेकरिता व्यवस्था निर्माण करण्यासाठी जागतिक बँक अर्थसहाय्यीत नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्पांतर्गत नवीन पाणी साठवण संरचनांची निर्मिती या उपघटकांतर्गत सामुदायिक शेततळे घटक राबविणे प्रस्तावित आहे.

उद्दिष्टे:

१. प्रकल्पांतर्गत निवडलेल्या गाव समुहामधील अल्प व अत्यल्प भूधारक शेतकऱ्यांना हवामान बदलामुळे उद्भवलेल्या परिस्थितीशी जुळवून घेण्यास सक्षम बनविणे.
२. संरक्षित सिंचनाची सुविधा निर्माण करणे.
३. दुबार पिकाखालील क्षेत्र वाढविणे व शेतकऱ्यांच्या उत्पन्नात वाढ करणे.

लाभार्थी निवडीचे निकष :

१. प्रकल्पांतर्गत निवड केलेल्या गावासाठीच्या ग्राम कृषि संजीवनी समितीने (VCRMC) मान्यता दिलेले अत्यल्प व अल्प भूधारक शेतकऱ्यांच्या समूहांना, अनु. जाती/जमाती, महिला, दिव्यांग व इतर शेतकरी समूह या प्राधान्यक्रमाने निवड करून लाभ देण्यात येईल.
२. लाभार्थी संयुक्त कुटुंबातील नसावेत, ते वेगवेगळ्या कुटुंबातील असावेत. तसेच त्यांची जमीन धारणेबाबतचे खाते उत्तारे स्वतंत्र असावेत.
३. सामुदायिक शेततळे दोन अथवा अधिक लाभार्थींनी करणे आवश्यक आहे, समूहातील सर्व लाभार्थी हे अत्यल्प/अल्प भूधारक असणे आवश्यक आहे.
४. जेवढे क्षेत्र लाभार्थी समूहाकडे असेल तेवढ्या क्षेत्रासाठी आवश्यक क्षमतेच्या सामुदायिक शेततळे घेता येईल.
५. निवडलेल्या आकारमानाच्या शेततळ्यासाठी तांत्रिक निकषानुसार योग्य जागा उपलब्ध असणे आवश्यक आहे.
६. शेततळ्यातील पाणी वापराबद्दल तसेच शेततळ्याच्या जमिनीबद्दल लाभार्थींमध्ये आपसामध्ये सामंजस्याचा करार करावा (परिशिष्ट-५).
७. शेततळ्याचे अस्तरीकरण या घटकासाठी इतर कोणत्याही शासकीय योजनेतून अथवा शेतकऱ्यांच्या समूहाने विहित आकारमानानुसार स्वतः इनलेट आऊटलेट विरहित सामुदायिक शेततळे केले असल्यास त्याबाबत खात्री करून व

ज्या समूहाने शेततळे केले आहे त्याच समूहाने लाभासाठी अर्ज केला आहे याबाबत खात्री झालेनंतर असा शेतकरी समूह अस्तरीकरण या घटकासाठी पात्र राहिल.

सामुदायिक शेततळ्यांचे प्रकार:

- १) मॉडेल क्र. १: २ मी. खोदकाम व ३ मी. बांधाची उंची (हाफ डगआऊट-Half Dugout)
- २) मॉडेल क्र. २: पूर्णपणे खोदकाम करून करावयाचे शेततळे (फुल्ली डगआऊट-Fully Dugout)

सामुदायिक शेततळे जागा निवडीसाठी तांत्रिक निकष :

शेततळ्यासाठी जागेच्या निवडीबाबत निकष खालीलप्रमाणे राहतील.

१. ज्या जमिनीतून पाणी पाझरण्याचे प्रमाण कमी आहे अशी जमिन असलेल्या जागेची निवड करावी.
२. सामुदायिक शेततळ्यासाठी जागा निवडताना कठिण, मुरुम, खडक, जिवंत पाण्याचे झरे लागणार नाही याची दक्षता घ्यावी. त्याकरीता जमीन निवडताना ट्रायल पीट घेवून तलावाची जागा निश्चित करावी. तसेच मुरमाड व वालुकामय सच्छिद्र खडक असलेली जागा शेततळ्याकरिता निवडू नये.
३. पूर्वी केलेली विहीर, नैसर्गिक खड्डा अथवा दगड खाणी इ. जागी शेततळे घेण्यात येवू नये.
४. काळी जमिन ज्यात चिकण मातीचे प्रमाण जास्त आहे अशा जमिनी शेततळ्यास योग्य असल्याने अशा जमिनीस प्राधान्य द्यावे.
५. क्षेत्र उपचाराची कामे झालेल्या पाणलोट क्षेत्रात सामुदायिक शेततळी प्राधान्याने घेण्यात यावीत.
६. नाल्याच्या/ओहोळाच्या प्रवाहात शेततळे घेण्यात येवू नये.
७. इनलेट/आऊटलेट विरहीत शेततळ्यासाठी पाणी पुनर्भरणासाठी स्रोत असल्याची खात्री करण्यात यावी व ही बाब विचारात घेवून शेततळ्याचा प्रकार निवड करावा.
८. लाभार्थी समूहातील शेतकऱ्याची जमीन इनलेट आऊटलेटसह शेततळ्याकरिता तांत्रिक दृष्ट्या योग्य व आवश्यक पाणलोट क्षेत्र असावे.
९. इनलेट आऊटलेटसह शेततळे यासाठी लाभार्थी समूह निवडतांना पाणलोट क्षेत्रातून वाहून येणारा अपधाव हा शेततळ्याच्या आकारमानापेक्षा जास्त असणे आवश्यक आहे तसेच, पाणलोट क्षेत्रातून वाहून येणारा अपधाव हा नैसर्गिकरित्या शेततळ्यात येणे आवश्यक आहे.
१०. इनलेट/आऊटलेट सहित शेततळ्यासाठी पाणलोट क्षेत्रातून येणारे पाणी हे शेततळ्याच्या पाणीसाठा क्षमतेपेक्षा जास्त असणे बंधनकारक राहिल.

अर्थसहाय्य:

१. या घटकांतर्गत खालील पैकी एका आकारमानाचे सामुदायिक शेततळे घेण्यास मुभा राहिल.
२. सामुदायिक शेततळ्याकरिता १००% अर्थसहाय्य देय आहे. या अनुषंगाने आकारमान निहाय सामुदायिक शेततळ्याचा पाणीसाठा (घ.मी.) व जास्तीत जास्त अनुदान मर्यादा खालील प्रमाणे राहिल.

अ. जमिनीच्या वर बांध घालून पाणीसाठा करावयाचे सामुदायिक शेततळे अस्तरीकरणासह (हाफ डगआऊट-Half Dugout)

अ.क्र.	शेततळ्याचे आकारमान (मी.)	पाणीसाठा (घ.मी.)	आवश्यक लाभ क्षेत्र (हेक्टर)	अनुज्ञेय अनुदान (रु. लाखात)
१.	१०० X १०० X ३	३०,०००	३०.००	१४.००
२.	४४ X ४४ X ५.४	१०,०००	१०.००	५.५६
३.	४१ X ४१ X ५	८,०००	८.००	४.८०
४.	३४ X ३४ X ४.७	५,०००	५.००	३.३९
५.	२४ X २४ X ४	२,०००	२.००	१.७५
६.	१४ X १४ X ३	५००	०.५	०.६५

सामुदायिक शेततळ्यामुळे जमिनीचे कमीत कमी क्षेत्रफळ व्यापले जावे, तसेच पाण्याचा पसारा कमी ठेवल्यामुळे बाष्पीभवनामुळे होणारे नुकसान कमी होण्यासाठी पूर्ण भरलेल्या शेततळ्यातील पाण्याची उंची सुमारे ५ मीटर असावी. विविध क्षमतेचे शेततळे, खर्चाची सविस्तर अंदाजपत्रके, गृहीतके व अनुदान मर्यादा सोबत (परिशिष्ट-१ अ व ब) देण्यात आलेली आहेत.

ब. पूर्णपणे खोदाई करावयाचे सामुदायिक शेततळे अस्तरीकरणसह (फुल्ली डगआऊट-Full Dugout)

अ.क्र.	शेततळ्याचे आकारमान (मी.)	पाणीसाठा (घ.मी.)	आवश्यक लाभ क्षेत्र (हेक्टर)	अनुज्ञेय अनुदान (रु. लाखात)
१.	१०० × १०० × ३	३०,०००	३०.००	२०.००
२.	६० × ६० × ३.१	१०,०००	१०.००	७.५३
३.	५५ × ५५ × ३	८,०००	८.००	६.३३
४.	५० × ५० × २.७	६,०००	६.००	५.०१
५.	४५ × ४५ × २.८	५,०००	५.००	४.९८
६.	४० × ४० × ३	४,०००	४.००	३.९३
७.	३५ × ३५ × ३	३,०००	३.००	२.७१
८.	३० × ३० × २.८	२,०००	२.००	२.००

संदर्भ: १) एकात्मिक फलोत्पादन विकास अभियान मार्गदर्शक सूचना सन २०१४-१५.

२) एकात्मिक फलोत्पादन विकास अभियान कार्यान्वित मार्गदर्शक सूचना सन २०१४-१५; परिशिष्ट-V, पृ. क्र. ४३.

विविध क्षमतेचे शेततळे, खर्चाची सविस्तर अंदाजपत्रके, गृहीतके व अनुदान मर्यादा सोबत (परिशिष्ट-२/अ ते परिशिष्ट-२/फ) देण्यात आलेली आहेत.

शेततळ्यासाठी वरील आकारमान दर्शविण्यात आले असले तरी शेततळ्याचे आकारमान, पृष्ठभागाचे क्षेत्रफळ व होणारे प्रत्यक्ष खोदकाम यानुसार अनुदान देय राहिल. लाभार्थीच्या मागणीनुसार सामुदायिक शेततळ्याचे पुढील दोन टप्प्यात अनुदान अदायगी करण्यात येईल.

१. पहिला टप्पा- शेततळ्याचे होणारे प्रत्यक्ष खोदकाम

२. दुसरा टप्पा- शेततळे अस्तरीकरण व शेततळ्यास कुंपण

लाभार्थीची मागणी व शेत परिस्थितीनुसार शेततळ्याची लांबी, रुंदी कमी जास्त करण्यास मुभा राहिल. उपरोक्त मंजूर आकारमानापेक्षा जास्त आकारमानाचे शेततळे घ्यावयाचे असल्यास मंजूर अनुदानापेक्षा जास्त लागणारा खर्च हा लाभार्थी शेतकऱ्यांना स्वतः करावयाचा आहे.

सामुदायिक शेततळे खोदाई व प्लास्टिक शीट अस्तरीकरणबाबतची गृहीतके (Assumptions)

- सामुदायिक शेततळे तेथील शेत परिस्थिती, पाण्याचा स्रोत, पाणी भरण्याची पद्धत, तलावाच्या पाण्यावर घ्यावयाची पिके आणि या तलावामार्फत पिकाला किती दिवस पाणी द्यावे लागेल या बाबींचा विचार करून तो आर्थिकदृष्ट्या किफायतशीर आहे याची खात्री असली पाहिजे.
- सामुदायिक शेततळे पाणी भरण पंपाद्वारे करावयाचे असल्यामुळे जमिनीवर खोदकाम (Half Dugout) करून मातीचे बांध घालून तयार करावयाचा आराखडा अपेक्षित ठेवला आहे. तथापि पूर्णपणे खोदाई (फुल्ली डगआऊट) करण्याच्या सामुदायिक शेततळेसाठी तांत्रिकदृष्ट्या योग्य जागा उपलब्ध असणे आवश्यक आहे.
- शेततळ्याची खोली २ मी. घ्यावयाची आहे व बांधाची उंची जमिनीच्या पातळीपासून उंच घ्यावयाची आहे व उंची ठरविताना कटफील रेशो १:२ धरण्यात आलेला आहे. उंचीपेक्षा २० सेंमी कमी या पातळीपर्यंतच तो भरणे गृहीत धरलेले आहे.
- पूर्णपणे खोदाई (फुल्ली डगआऊट) करून वाहून जाणारे पाणी साठविण्यासाठी बांधासहित व बांधाविरहीत शेततळे खोली जास्तीत जास्त ३.१० मी. आणि कमीत कमी १:२ मी. गृहीत धरलेली आहे. बांधाच्या माथ्याची रुंदी १ मी. गृहीत धरलेली आहे आणि दोन्हीही बाजूचा उतार १:१ गृहीत धरलेला आहे.

५. जलशास्त्राप्रमाणे गोल आकाराचे शेततळे आर्थिकदृष्ट्या परवडणारे असले तरी, सुलभतेसाठी चौरस आकाराचा शेततळे आकार गृहीत धरलेला आहे त्यामुळे खोदाई व अस्तरीकरण हि कामे सुलभ रीतीने करता येतील.
६. Half Dugout हे सामुदायिक शेततळे पंपाद्वारे भरावयाचे असल्यामुळे यास इनलेट व आऊटलेट गृहीत धरलेले नाही. तथापि, पूर्णपणे (फुल्ली डगआऊट) खोदाई केलेल्या सामुदायिक शेततळ्यामध्ये इनलेट आणि आऊटलेट असणे आवश्यक आहे.
७. पूर्णपणे (फुल्ली डगआऊट) खोदाई करावयाच्या शेततळ्यासाठी फिल्डेशन टँक तयार करणे आवश्यक आहे. फिल्डेशन टँकसाठी जास्तीत जास्त रुपये १००००/- खर्च अपेक्षित आहे. (परिशिष्ट-४)
८. अस्तरीकरणकरिता विहित तांत्रिक निकषानुसार प्लास्टिक शीटचा वापर करावयाचा आहे.
 ९. शेततळ्याचे काम यंत्राद्वारे करावयाचे असल्यामुळे यासाठी माती कामाचा दर रुपये ६०/- प्रति घ.मी. गृहीत धरलेला आहे. यामध्ये खोदाई व वाहतूक, पाणी मारणे व धुमसणी करणे व बांधास आकार देणे हा खर्च गृहीत धरलेला आहे.
 १०. संपूर्ण खोदाई करावयाचे शेततळे खोदकामासाठी जमीन व मऊ मुरुम रुपये २६.५५ प्रति घ.मी. तर कठीण मुरुमासाठी रुपये ३६.३५ प्रति घ.मी. खर्च गृहीत धरलेला आहे. अस्तरीकरणासाठी (प्लास्टिक शीट (५०० मायक्रॉन रिझनफोर्सड एचडीपीई जिओमेंबरेन आय.एस. १५३५१:२००८) रु. ७७ प्रति चौरस मीटर व प्लास्टिक शीट बसविण्यासाठी रु. १८ प्रति चौरस मीटर गृहीत धरला आहे. या दराव्यतिरिक्त जास्तीच्या दराची मागणी करू नये जर शेततळ्याचे आकारमान ठरवून दिलेल्या आकारमानापेक्षा जास्त असेल तर सदर फरकाची रक्कम याच दराने लाभार्थ्याकडून देय राहिल. अस्तरीकरणासाठी वापरावयाच्या प्लास्टिक फिल्मचे तांत्रिक निकष परिशिष्ट-३ मध्ये दिले आहेत.
 ११. सामुदायिक शेततळ्याच्या कुंपणासाठी रुपये १२० प्रति रनिंग मीटर खर्च गृहीत धरलेला आहे. बांधाचा बाहेरून न्हास झीज टाळण्यासाठी गवताचे बी लागवडीसाठी रुपये ६ प्रति चौरस मीटर दर गृहीत धरला आहे.
 १२. सामुदायिक शेततळ्यासाठी जागेची निवड व कामावर देखरेख ठेवण्यासाठी किमतीच्या ३ टक्के आकस्मिक खर्च गृहीत धरला आहे व हा खर्च शेतकरी समूहास अनुज्ञेय आहे.
 १३. बाष्पीभवनामुळे वाया जाणाऱ्या पाण्याची घट विचारात घेऊन शेततळ्याची वाढीव साठवणूक क्षमता गृहीत धरलेली आहे.
 १४. मॉडेल क्र.१ च्या शेततळ्यामध्ये दोनदा पाणी भरणे गृहीत धरले आहे. पावसाळा संपण्यापूर्वी एकदा आणि उन्हाळ्याच्या महिन्यामध्ये (एप्रिल ते जून) दुसऱ्यांदा पाणी भरणे अपेक्षित आहे. तथापि, मॉडेल क्रमांक २ मध्ये पाणी साठविण्यासाठी एकदाच पावसाळा संपण्यापूर्वी शेततळे भरावे. पुनर्भरणाची सोय असल्यास आवश्यकते प्रमाणे पुनर्भरण करणे अपेक्षित आहे.
 १५. फिल्म शेततळ्याच्या काठापासून बंद (अँकरिंग) करून संपूर्ण शेततळ्यात अशा प्रकारे बसवावी की ज्यामुळे फिल्म पाण्याच्या वजनामुळे खाली घसरणार नाही व शेततळ्यातील साठलेले पाणी जमिनीमध्ये मुरणार नाही.

अंमलबजावणीची कार्यपद्धती : अंमलबजावणीतील विविध स्तरावरील जबाबदाऱ्या

लाभार्थी

१. इच्छुक शेतकऱ्यांनी नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्पाच्या <https://dbt.mahapocra.gov.in> या संकेतस्थळावर नोंदणी करून अर्ज करावा व आवश्यक कागदपत्रे हमीपत्रासह अपलोड करावीत.
२. मार्गदर्शक सुचना मध्ये दिलेल्या आराखड्याप्रमाणे (Design) व तांत्रिक निकषाप्रमाणे प्रकल्प पूर्ण करणे बंधनकारक राहिल.
३. लाभार्थ्याने स्वतः/मजुराद्वारे/अन्य पर्यायी साधनांच्या (जेसीबी, पोकलेन सारखे मशिन्स) सहाय्याने शेततळे पूर्ण करावयाचे आहे. याकरीता आवश्यक यंत्रसामुग्री उपलब्ध करून घेण्याची जबाबदारी संबंधित लाभार्थ्याची राहिल. तसेच कामासाठी कोणतीही आगाऊ रक्कम (अग्रीम) मिळणार नाही.
४. शेततळ्याच्या बांधावर व पाण्याच्या प्रवाहाच्या भागामध्ये स्थानिक प्रजातीच्या वनस्पतीची लागवड करावी आणि शेततळ्याची निगा, दुरुस्ती व गाळ काढणे इ. ची जबाबदारी संबंधित लाभार्थ्याची राहिल.
५. निवडलेल्या लाभार्थी समूहाला त्यांच्या पसंतीनुसार सेवा पुरवठादार निवडून शेततळे व अस्तरीकरणाचे काम स्वतः करून घेण्याची मुभा राहणार आहे.

६. पावसाळ्यामध्ये शेततळ्यात गाळ वाहून येणार नाही अथवा साचणार नाही यासाठी व्यवस्था (गाळसापक) लाभार्थ्यांनी स्वतः करावी. उदा. प्रवाहाच्या दोन्ही बाजूने तुराटया/पराटयाचे आवरण करून संरक्षण देणे, इनलेट आऊटलेट जवळ ३ ते ४ फांदेरी बांध घालावेत.
७. समूहातील सर्व लाभार्थ्यांनी शेततळे उभारणीच्या निकषाबाबत कृषि सहाय्यक/कृषि पर्यवेक्षक यांचेकडून मार्गदर्शन/सूचना घेऊन सदर काम करावयाचे आहे.
८. दिलेल्या सूचनेप्रमाणे खोदकाम करणे, खोदकाम करताना योग्य तो बाजू उतार राखणे, बाजूच्या भिंती सपाट व गुळगुळीत करून घेणे, खोदकामातून निघालेल्या मातीचा आखून दिलेल्या ठिकाणी आवश्यकतेनुसार बर्म सोडून अथवा बर्म न सोडता भराव करणे, भरावाला योग्य तो बाजू उतार, पाया रुंदी, माथा रुंदी ठेवण्यात यावी. शेततळ्यातील टोकदार दगड, धारदार वस्तू, काचा, झाडांच्या मुळ्या इ. काढून टाकून शेततळ्यात माती टाकून त्यावर पाणी मारून ते धुमसून घेणे.
९. शेततळ्यांचे खोदकाम पूर्ण झालेनंतर प्लास्टिक फिल्म अस्तरीकरणकरिता लाभार्थ्यांनी शेततळ्याच्या आतील बाजूने योग्य रीतीने फिनिशिंग/ड्रेसिंग करावे.
१०. शेततळ्यासाठी BIS standards ५०० मायक्रॉन रिझनफोर्सड एचडीपीई जिओमेंबरेन फिल्म IS 15351:2018 TYPE II या दर्जाची वापरावी.
११. ज्या जागेत शेततळे खोदण्यात येणार आहे त्या जागेचा खोदकामापूर्वीचा;शेततळे खोदकाम व अस्तरीकरण तसेच पाणी भरणे व कुंपण अशा प्रकारे शेततळे पूर्ण झाल्यानंतर शेतकऱ्यांने आवश्यक कागदपत्र स्वसाक्षात्कृत करून अपलोड करावे व अनुदान मागणी करावी.
१२. मंजूर आकारमानापेक्षा मोठे शेततळे शेतकऱ्यांनी खोदल्यास खोदाईचा व अस्तरीकरणाचा अधिकचा खर्च शेतकऱ्यांनी स्वतः करावयाचा आहे.
१३. पूर्वसंमती पत्र दिल्याच्या तारखेपासून ६० दिवसात काम पूर्ण करावे अथवा पूर्वसंमतीपत्र आपोआप रद्द होईल याची नोंद घ्यावी.
१४. सेवा पुरवठादाराकडील बिलाच्या छायांकीत प्रती शेतकऱ्यांने स्वतःची स्वाक्षरी करून साक्षात्कृत करून अपलोड कराव्यात.

ग्राम कृषि संजीवनी समिती (VCRMC)

१. गाव समूहातील इच्छुक सामुदायिक शेतकऱ्यांचे घटकांतर्गत बाबीचा लाभ घेण्यासाठीचे ऑनलाईन अर्ज प्राप्त करून सर्व अर्ज व अपलोड केलेली कागदपत्रे समूह सहाय्यक यांचे मदतीने छाननी करून अर्जाची अत्यल्प व अल्प भूधारक शेतकऱ्यांच्या समूहास, अनु. जाती/जमाती, महिला शेतकरी, दिव्यांग व इतर शेतकरी या प्राधान्यक्रमाने शेतकरी समूहाची निवड करावी.
२. इच्छुक सामुदायिक लाभार्थ्यांचे ऑनलाईन प्राप्त अर्जाच्या पात्र/अपात्र ते बाबत निर्णय घेऊन अपात्र अर्जदारांना अपात्रतेबाबत कारणासह अवगत करावे.
३. अंमलबजावणी करण्यात आलेल्या घटकांतर्गत बाबींचे सामाजिक लेखापरीक्षण करावे.

समूह सहाय्यक

१. इच्छुक शेतकरी समूहातील प्रमुख व्यक्तीस नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्पाच्या <https://dbt.mahapocra.gov.in> या संकेतस्थळावर नोंदणी व अर्ज करण्यासाठी मार्गदर्शन व मदत करावी.
२. शेतकऱ्यांची ऑनलाईन नोंदणी व शेतकऱ्यांनी अपलोड केलेल्या कागदपत्रांची छानणी करून अर्जाची अत्यल्प व अल्प भूधारक अशी प्रवर्गनिहाय अनु.जाती/अनु. जमाती, दिव्यांग, महिला शेतकरी व इतर सर्वसाधारण शेतकरी या प्राधान्यक्रमाने शेतकरी समूहाची वर्गवारी करावी.
३. सर्व ऑनलाईन प्राप्त अर्ज ग्राम कृषि संजीवनी समितीसमोर मान्यतेसाठी सादर करणे व मंजूरी प्राप्त झाल्यानंतर तसा ठराव संकेतस्थळावर अपलोड करणे.
४. शेतकऱ्यांना योजनेच्या अटी व शर्ती तसेच शेततळ्याबाबतचे आराखडे व तांत्रिक निकष समजावून सांगावे.

५. या योजनेअंतर्गत सामुदायिक गटातील एका लाभार्थ्यास शेततळे या घटकाअंतर्गत पूर्वी लाभ घेतलेले क्षेत्र वगळून उर्वरित क्षेत्रासाठी या योजनेचा लाभ घेता येईल. इतर योजनेतून शासकीय अनुदान घेतले असल्याचे/नसल्याचे लाभार्थ्यांनी हमीपत्राद्वारे प्रमाणित केल्यानंतर संबंधित कृषि सहाय्यकांनी त्याची खात्री करून ही बाब प्रकल्प मंजूरीसाठी सादर करताना उपविभागीय कृषि अधिकारी यांना अवगत करावी.
६. खोदकामासाठी आगाऊ रक्कम मिळणार नाही याची जाणीव लाभार्थ्यांना करून देणेत यावी.
७. पात्र लाभार्थ्यांना पूर्वसंमती बाबत अवगत करणे.

कृषि सहाय्यक

१. अपलोड केलेल्या कागदपत्रांची छानणी करताना सामुदायिक शेतकऱ्यांचे ऑनलाईन अर्ज, ज्या ठिकाणी घटकाची अंमलबजावणी करावयाची आहे तो शेतकऱ्यांच्या मालकी हक्काचा ७/१२ उतारा, ८-अ, यापूर्वी इतर योजनेतून लाभ घेतलेला आहे काय?, प्राधिकृत अधिकाऱ्याचे संवर्ग प्रमाणपत्र (अ. जाती व अ. जमाती शेतकऱ्यांसाठी) आहे काय?, इत्यादी सर्व अनुषंगीक बाबींची पडताळणी करावी.
२. पात्र अर्जांच्या नियोजित प्रकल्प स्थळाची तसेच ८-अ मध्ये नमूद सर्व गट/सर्वे नं. मध्ये पाहणी करून शेततळे आहे/नाही याबाबत तपासणी करावी असल्यास त्याचे आकारमान व शासकीय योजनेतून लाभ घेतला आहे काय? याबाबतचा तपशील स्थळ पाहणी अहवालामध्ये नमूद करावा. प्रस्तावित प्रकल्प स्थळ शेततळे उभारणीसाठी योग्य आहे किंवा नाही याबाबत कृषि पर्यवेक्षक यांना अवगत करणे.
३. स्थळ पाहणी वेळी कामापूर्वी प्रस्तावित शेततळ्याचे नैऋत्य कोपरा स्थळाचे अक्षांश/रेखांशसह भौगोलिक स्थानांकन (Geo tagging) प्रकल्पाच्या DBT app द्वारे करावे.
४. पाणलोट क्षेत्र, पर्जन्यमान उपलब्ध अपघाव, जमिनीचा प्रकार इ. बाबी आणि संचालक, मृ.सं.व पा.क्षे.व्य. व एन.एच.एम. यांनी निर्गमित केलेल्या मार्गदर्शक सूचना व प्रचलित मापदंड विचारात घेऊन अंदाजपत्रक तयार करणे.
५. लाभार्थी शेतकऱ्यांनी शेततळ्याचे खोदकाम व अस्तरीकरणसह असल्यास अस्तरीकरण झाल्याचे ऑनलाईन कळविल्यानंतर शेततळ्याचे खोदकाम तांत्रिक निकषानुसार योग्य असल्याबाबत व उभारणी साहित्य मार्गदर्शक सूचनेत दिल्याप्रमाणे तांत्रिक दर्जाचे असल्याबाबत मोका तपासणी करावी, सर्व बाबींची मापनपुस्तिकेत नोंद करावी. प्रकल्पाच्या DBT app द्वारे शेततळ्याचे नैऋत्य कोपरा स्थळाचे अक्षांश/ रेखांशसह शेततळ्याचे भौगोलिक स्थानांकन (Geo tagging) करून मोका तपासणी अहवाल व मापनपुस्तिका कृषि पर्यवेक्षकामार्फत उपविभागीय कृषि अधिकारी यांना सादर करावी.
६. अनुदान मागणीसाठी देयके व आवश्यक कागदपत्रे प्रमाणित करून संकेतस्थळावर अपलोड करणे.
७. अंमलबजावणी करण्यात आलेल्या घटकांतर्गत बाबींचे सामाजिक लेखापरीक्षण करावे.

कृषि पर्यवेक्षक

१. शेतकऱ्यांची प्रस्तावित जागा निकषानुसार व तांत्रिकदृष्ट्या योग्य असल्याची खात्री करून स्थळनिश्चिती करावी.
२. शेततळ्याच्या मंजूर आकारमानानुसार खोदकामासाठी प्रत्यक्ष स्थळावर आखणी करून देणे व मार्गदर्शन करणे.
३. शेततळे खोदाईनंतर निघणा-या मातीपासून शेततळ्याच्या भोवती भराव तयार करण्यासाठी साधारणतः तेवढ्याच आकाराची जागा व्यापली जाते, यासाठी लाभार्थ्यांच्या मालकीचे क्षेत्र विचारात घेवून शेततळ्याचे आकारमान निश्चित करण्यात यावे.
४. एकूण सामुदायिक शेतकऱ्यांपैकी १०० टक्के लाभार्थ्यांची तपासणी अनुदान अदायगी पूर्वी करून मापनपुस्तिकेत नोंदविलेली परिमाणे योग्य असलेबाबत प्रत्यक्षपणे खात्री करून प्रमाणित करावीत. सोबत जोडलेल्या विहित नमुन्यात पर्यवेक्षकीय तपासणी अहवाल तयार करावा. अहवालामध्ये देय अनुदान रकमेबाबतची खात्री करावी. तपासणी अहवालावर लाभार्थ्यांची स्वाक्षरी घ्यावी व त्याखाली लाभार्थ्यांची नावे नमूद करून कृषि सहाय्यका मार्फत संकेतस्थळावर अपलोड करावा.

उपविभाग स्तर (लेखाधिकारी)

अनुदान प्रस्ताव व तपासणी अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर लेखाधिकारी उपविभाग स्तर यांनी अनुदान प्रस्ताव तपासून पडताळणी करून पात्र प्रस्तावांना उप विभागीय कृषि अधिकारी यांचेकडे अनुदान अदायगीसाठी शिफारस करावी.

उपविभागीय कृषि अधिकारी

१. सर्व सामुदायिक शेतकऱ्यांचे ऑनलाईन अर्ज प्राप्त झाल्यानंतर कागदपत्रांची छानणी व स्थळ तपासणी अहवाल विचारात घेवून अर्जाच्या पात्र/अपात्रतेबाबत निर्णय घ्यावा व अपात्र असल्यास शेतकरी समूहांना कारणासहित अवगत करावे.
२. अर्ज सादर केलेल्या पात्र शेतकरी समूहांना ऑनलाईन पूर्वसंमती द्यावी.
३. कृषि पर्यवेक्षक यांनी अंतिम केलेल्या स्थळनिश्चिती व त्यासाठी कृषि सहाय्यक यांनी तयार केलेले आराखडे/अंदाजपत्रकांना तांत्रिक मान्यता देणे.
४. कृषि सहाय्यक यांनी अवगत केल्यानंतर कृषि सहाय्यक यांनी मापनपुस्तिकेत केलेल्या नोंदी व कृषि पर्यवेक्षक यांनी मापनपुस्तिकेतील प्रमाणित केलेल्या नोंदी यांचे आधारे अंतिम अहवाल तयार करावा. अंतिम तपासणी अहवाल व मापन पुस्तिकेसह सविस्तर अनुदान प्रस्ताव तयार करून लाभार्थ्यांच्या आधार संलग्न बँक खात्यावर अनुदान अदायगीची प्रकल्प व्यवस्थापन कक्षाकडे शिफारस करावी.
५. अनुदान प्रस्ताव, प्रथम (मोका) व अंतिम तपासणी अहवाल ऑनलाईन प्राप्त झाल्यानंतर प्रकल्पासाठीचे प्रकल्प सहाय्यक (कृषि पर्यवेक्षक) यांनी अनुदान प्रस्ताव तपासून घ्यावा.
६. मंजूर आकारमानापेक्षा शेतपरिस्थिती व भूस्तरानुसार खोदकामास मर्यादा आल्यास अशा प्रकरणी उपविभागीय कृषि अधिकारी यांनी स्वतः तपासणी करून कमी आकारमानाचे काम अंतिम करता येईल. अशा प्रकारे झालेल्या खोदकामाच्या घनमीटरच्या प्रमाणात प्रोरेटा तत्वावर अनुदान देय राहिल.
७. शेततळे घटक अंमलबजावणीसाठी निवड झालेल्या सर्व सामुदायिक लाभार्थ्यांसाठी प्रशिक्षण आयोजित करून तांत्रिक निकष, काम पूर्ण करणे संबधी आवश्यक माहिती व देय अनुदान याबाबत संपूर्ण माहिती द्यावी.
८. उपविभाग स्तरावर काम झालेल्या कामांपैकी किमान २५% कामांची अनुदान अदायगीपूर्वी तपासणी करावी व मापनपुस्तिकेतील नोंदी प्रमाणित करून विहित नमुन्यात पर्यवेक्षकीय तपासणी अहवाल अपलोड करावा.
९. अनुदानाची परिगणना करून लाभधारकास देय असणाऱ्या अनुदानाची रक्कम एकाच टप्प्यात DBT द्वारे लाभार्थ्यांच्या आधार संलग्न बँक खात्यात वर्ग करण्यास मंजुरी द्यावी.

जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी:

१. जिल्ह्यामध्ये उपविभाग स्तरावर सामुदायिक शेततळ्यासाठी लाभार्थी निवड व अनुदान अदायगी यासह सर्व कार्यवाही मार्गदर्शक सूचनेनुसार होत असलेबाबत वेळोवेळी पडताळणी करावी.
२. उपविभाग स्तरावर काम झालेल्या सामुदायिक लाभार्थ्यांपैकी किमान १०% कामांची तपासणी करावी व विहित नमुन्यात पर्यवेक्षकीय तपासणी अहवाल सादर करावा.

सर्वसाधारण मार्गदर्शक सूचना

१. मार्गदर्शक सूचनांमध्ये नमूद केल्यानुसार शेततळ्याचा प्रकार, आकारमानानुसार व निश्चित केलेल्या तांत्रिक निकषांनुसार उभारणीचा खर्च अनुदानासाठी ग्राह्य धरण्यात येईल.
२. प्रकल्प स्थळी कायम स्वरूपी ३ X २ फुट आकाराचा लोखंडी फलक लावून त्यावर “नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्पाच्या अर्थसहाय्याने” असे नमूद करून शेतकऱ्याचे नाव, गाव, सर्वे नं., शेततळ्याचे आकारमान, योजना, वर्ष, एकुण खर्च रक्कम, अर्थसहाय्याची रक्कम इत्यादी तपशील नमूद करावा.
३. नैसर्गिक आपत्तीमुळे शेततळ्यास कोणत्याही प्रकारची हानी पोहोचल्यास नुकसान भरपाई अनुज्ञेय राहणार नाही.

पर्यवेक्षीय तपासणी अहवाल

१.	तपासणी दिनांक	
२.	तपासणी अधिकारी	श्री/श्रीमती
३.	पदनाम	
४.	तपासणी वेळी उपस्थित इतर अधिकारी/ कर्मचारी	१. श्री/श्रीमती पदनाम २. श्री/श्रीमती पदनाम
५.	लाभार्थ्यांचे नाव	सर्वे नं./गट न. _____ वर्गवारी: _____ (अ.जा./अ.ज./सर्वसाधारण/इतर) _____ मु.पो. _____ ता. _____ उपविभाग _____ जि. _____
६.	बाब	सामुदायिक शेततळे (इनलेट आऊटलेट विरहित सह/ इनलेट आऊटलेट विरहित अस्तरीकरणसह)
७.	प्रकल्पाचे ठिकाण	
८.	कामाचा कालावधी	
९.	शेततळ्याचे क्षेत्र (हे. आर.)	
१०.	प्रकल्पाचा मोक्याचा तपासणी तपशील	१. शेततळे क्षेत्राचा सर्व्हे नंबर/गट क्र. _____ २. शेततळ्याचे आकारमान - लांबी.....Xरुंदी.....Xखोली..... (मी.) ३. घनफळ (घ.मी.)- ४. प्लास्टिक अस्तरीकरण एकूण क्षेत्रफळ -.....चौ.मी. ५. रिझिनफोर्सर्ड एचडीपीई जिओमेंबरेन ५०० मायक्रॉन फिल्म
११.	लाभार्थ्यांस शिफारस करण्यात आलेल्या अर्थसहाय्याची रक्कम रु.	
१२.	तपासणी मध्ये अर्थसहाय्याची परिगणना बरोबर केलेली आहे काय ?	होय/नाही
१३.	नसल्यास तफावत रक्कम रु.	
१४.	मार्गदर्शक सूचनेप्रमाणे कार्यवाही करण्यात आलेली आहे काय ?	होय/नाही
१५.	लाभार्थ्यांचे सर्वसाधारण अभिप्राय	

१६.	गुणवत्तेबाबत तपासणी अधिकाऱ्याचे अभिप्राय

कृषि सहाय्यक यांचे मोका तपासणी, मंजूर आराखडा व मार्गदर्शक सूचनेनुसार काम पूर्ण झाले असून त्याबाबत मी स्वतः खात्री केली आहे. मापनपुस्तिकेतील नोंदी योग्य असून त्या प्रत्यक्ष स्थळावर जाऊन प्रमाणित केलेल्या आहेत. सदर कामाचा दर्जा योग्य आहे.

तपासणी अधिकारी, श्री.

पदनाम.

(स्वाक्षरी)

इतर अधिकारी श्री.

पदनाम.

(स्वाक्षरी)

लाभार्थ्याची/ लाभार्थी प्रतिनिधीची स्वाक्षरी

(नाव.....)

परिशिष्ट-१/अ

Detailed Design Of Square Type (Half Dugout) Community Tanks

Capacity of the tank (m ³)	10,000	8,000	5,000	2,000	500
Side length at surface (m)	44	41	34	24	14
Depth of cut (m)	2	2	2	2	2
Side slope (z:1)	1	1	1	1	1
Side length at bottom(m)	40	37	30	20	10
Average side length (m)	42	39	32	22	12
Volume of cut (m ³)	3,528	3,042	2,048	968	288
Volume to be accommodated by the bunds (m ³)	6,472	4,958	2,952	1,032	212
Side length at top(m)	46	43	35	24	13
Average length (m)	45	42	34	24	13
Bund volume (m ³)	6,468	4,962	2,954	1,033	211
Bund height with free board (m)	3.4	3	2.7	2	1.4
Topwidth of the bund (m)	1	1	1	1	1
Bottom width of the bund (m)	7.8	7	6.4	5	3.8
Peripheral length of the bund (m)	207.2	192	161.6	116	71.2
Sectional area of bund (m ²)	14.96	12	9.99	6	3.36
Volume of the bund (m ³)	3,099.71	2,304	1,614.38	696	239.23
Average length -outside (m)	54	50	42	30	18
Slanting height -outside (m)	4.81	4.24	3.82	2.83	1.98
Surface area of the bund - outside (m ²)	1,038	846	640	337	143
Average side length (m)	43.17	39.84	32.48	21.82	11.21
Slanting height (m)	7.64	7.07	6.65	5.66	4.81
Surface area of the bund-inside (m ²)	1,319	1,127	864	494	216
Bottom area (m ²)	1,600	1,369	900	400	100
Foot path area (m ²)	207	192	162	116	71
Total area for lining (m ²)	3,126	2,688	1,925	1,010	387
Area of tank (ha)	0.36	0.3	0.22	0.12	0.05

परिशिष्ट-१/ब

Abstract Of The Cost Estimate For (Half Dugout) Community Tanks

Capacity of the tank (m ³)	10,000	8,000	5,000	2,000	500
Specifications	44x44x5.4	41x41x5	34x34x4.7	24x24x4	14x14x3.4
Side length at surface (m)	44	41	34	24	14
Depth of cut (m)	2	2	2	2	2
Bund height (m)	3.4	3	2.7	2	1.4
Topwidth of the bund (m)	1	1	1	1	1
Earthwork (m ³)	3,528	3,042	2,048	968	288
Surface area (m ²)	3,126	2,688	1,925	1,010	387
Outside surface area (m ²)	1,038	846	640	337	143
Cost of earthwork @ Rs. 60/m ³	211,680	182,520	122,880	58,080	17,280
Cost of lining @ Rs. 77/m ²	240702	206976	148225	77770	29799
Cost of laying & jointing the lining material (Rs.18/m ²)	56268	48384	34650	18180	6966
Cost of grass sodding (Rs.6/m ²)	6228	5074.80	3838.80	2024.40	855.62
Cost of fencing (@ 120/m)	24864	23040	19392	13920	8544
Total	539742	465994.80	328985.80	169974.40	63444.62
Contingency (3%)	16192.26	13979.84	9869.57	5099.23	1903.33
Total cost (Rs)	555934.26	479974.64	338855.37	175073.63	65347.95
Say, Rs.	556000	480000	339000	175000	65500
Benefited area in ha	10	8	5	2	0.5

Note :-

1. The design and cost estimates are based on various assumptions as indicated in परिशिष्ट-१/ब
2. the actual cost and design features may vary as per the field conditions.
3. The cost of community tanks are only estimated values and the financial viability of these investments are to be ensured before they are recommended on the field.

परिशिष्ट-२/अ

**Abstract of the design and cost estimate for fully dugout type community tank
Of 60m x 60m x 3.1m (10000 m³)**

Particulars	Without bund
Capacity of the tank (m ³)	10,000
Design specification.	
Length of the bund (inside) at the top, it (m)	60.00
Length of the bund (outside) at the top, to (m)	NA
Length at bed level, lb (m)	53.80
Depth of cut, d (m)	3.10
Bund height, h (m)	0.00
Top width of the bund, wt (m)	1.00
Bottom width of the bund, wb (m)	NA
Side slope (z : 1)	1:1
Estimated quantity	
Earthwork (m ³) - soft murrum	6728
Earthwork (m ³) - hard murrum	3309
Earthwork (m ³) - total murrum	10037
Surface area (m ²)	4136
Outside surface area (m ²)	0
Cost estimation	
Cost of excavation - soil /soft murrum @ 26.55/m ³ (DSR 2011-12)	178628
Cost of excavation - hard murrum @ 36.35/m ³ (DSR 2011-12)	120282
Total cost of excavation	298910
Cost of bund formation @ Rs.36/m ³	0
Cost of lining (500 micron reinforced hdpe film) @ Rs. 77/m ²	318472
Cost of laying/jointing the lining material (Rs. 18/m ²)	74448
Cost of grass sodding ((Rs. 6/m ²)	0
Cost of fencing (@ 120/m)	29280
Cost of filtration tank arrangement (lump sum)	10000
Total	731110
Contingency (3%)	21933
Total cost (Rs)	753043
Say (Rs.)	753000

परिशिष्ट-२/ब

Abstract of the design and cost estimate for fully dugout type community tank
Of 55m x 55m x 3.0 m (8000 m³)

Particulars	Without bund
Capacity of the tank (m ³)	8,000
Design specification.	
Length of the bund (inside) at the top, it (m)	55.00
Length of the bund (outside) at the top, to (m)	NA
Length at bed level, lb (m)	49.00
Depth of cut, d (m)	3.00
Bund hight, h (m)	0.00
Top width of the bund, wt (m)	1.00
Bottom width of the bund, wb (m)	NA
Side slope (z : 1)	1:1
Estimated quantity	
Earthwork (m ³) - soft murrum	5618
Earthwork (m ³) - hard murrum	2494
Earthwork (m ³) - total murrum	8112
Surface area (m ²)	3507
Outside surface area (m ²)	0
Cost estimation	
Cost of excavation - soil /soft murrum @ 26.55/m ³ (DSR 2011-12)	149158
Cost of excavation - hard murrum @ 36.35/m ³ (DSR 2011-12)	90657.00
Total cost of excavation	239815
Cost of bund formation @ Rs.36/m ³	0
Cost of lining (500 micron reinforced hdpe film) @ Rs. 77/m ²	270039
Cost of laying/jointing the lining material (Rs. 18/m ²)	63126
Cost of grass sodding ((Rs. 6/m ²)	0
Cost of fencing (@ 120/m)	26880
Cost of filtration tank arrangement (lump sum)	10000
Total	614340
Contingency (3%)	18430
Total cost (Rs)	632770
Say (Rs.)	633000

परिशिष्ट-२/क

Abstract of the design and cost estimate for fully dugout type community tank
Of 50m x 50m x 2.7 m (6000 m³)

Particulars	Without bund
Capacity of the tank (m ³)	6,000
Design specification.	
Length of the bund (inside) at the top, it (m)	50
Length of the bund (outside) at the top, to (m)	NA
Length at bed level, lb (m)	44.60
Depth of cut, d (m)	2.7
Bund hight, h (m)	0.00
Top Width of the bund, wt (m)	1.1
Bottom width of the bund, wb (m)	NA
Side slope (z : 1)	1:1

Estimated quantity	
Earthwork (m ³) - soft murrum	4608
Earthwork (m ³) - hard murrum	1433
Earthwork (m ³) - total murrum	6041
Surface area (m ²)	2916
Outside surface area (m ²)	0
Cost estimation	
Cost of excavation - soil /soft murrum @ 26.55/m ³ (DSR 2011-12)	122342
Cost of excavation - hard murrum @ 36.35/m ³ (DSR 2011-12)	52090
Total cost of excavation	174432
Cost of bund formation @ Rs.36/m ³	0
Cost of lining (500 micron reinforced hdpe film) @ Rs. 77/m ²	224532
Cost of laying/jointing the lining material (Rs. 18/m ²)	52488
Cost of grass sodding ((Rs. 6/m ²)	0
Cost of fencing (@ 120/m)	24480
Cost of filtration tank arrangement (lump sum)	10000
Total	485932
Contingency (3%)	14587
Total Cost (rs)	500510
Say (Rs.)	501000

परिशिष्ट-२/ड

**Abstract of the design and cost estimate for fully dugout type community tank
Of 45m x 45m x 2.8 m (5000 m³)**

Particulars	Without bund
Capacity of the tank (m ³)	5000
Design specification.	
Length of the bund (inside) at the top, it (m)	45
Length of the bund (outside) at the top, to (m)	NA
Length at bed level, lb (m)	39.40
Depth of cut, d (m)	2.8
Bund hight, h (m)	0
Top width of the bund, wt (m)	1
Bottom width of the bund, wb (m)	NA
Side slope (z : 1)	1:1
Estimated quantity	
Earthwork (m ³) - soft murrum	3698
Earthwork (m ³) - hard murrum	1288
Earthwork (m ³) - total murrum	4986
Surface area (m ²)	2405
Outside surface area (m ²)	0
Cost estimation	
Cost of excavation - soil /soft murrum @ 26.55/m ³ (DSR 2011-12)	98182
Cost of excavation - hard murrum @ 36.35/m ³ (DSR 2011-12)	46819
Total cost of excavation	145001
Cost of bund formation @ Rs.36/m ³	0

Cost of lining (500 micron reinforced hdpe film) @ Rs. 77/m ²	185185
Cost of laying/jointing the lining material (Rs. 18/m ²)	43290
Cost of grass sodding ((Rs. 6/m ²)	0
Cost of fencing (@ 120/m)	22080
Cost of filtration tank arrangement (lump sum)	10000
Total	405556
Contingency (3%)	12167
Total cost (Rs)	417723
Say (Rs.)	418000

परिशिष्ट-२/इ

**Abstract of the design and cost estimate for fully dugout type community tank
Of 40m x 40m x 3.0 m (4000 m³)**

Particulars	Without bund
Capacity of the tank (m ³)	4000
Design specification.	
Length of the bund (inside) at the top, it (m)	40
Length of the bund (outside) at the top, to (m)	NA
Length at bed level, lb (m)	34.00
Depth of cut, d (m)	3
Bund hight, h (m)	0
Top width of the bund, wt (m)	1
Bottom width of the bund, wb (m)	NA
Side slope (z : 1)	1:1
Estimated quantity	
Earthwork (m ³) - soft murrum	2888
Earthwork (m ³) - hard murrum	1219
Earthwork (m ³) - total murrum	4107
Surface area (m ²)	1948
Outside surface area (m ²)	0
Cost estimation	
Cost of excavation - soil /soft murrum @ 26.55/m ³ (DSR 2011-12)	76676
Cost of excavation - hard murrum @ 36.35/m ³ (DSR 2011-12)	44311
Total cost of excavation	120987
Cost of bund formation @ Rs.36/m ³	0
Cost of lining (500 micron reinforced hdpe film) @ Rs. 77/m ²	149996
Cost of laying/jointing the lining material (Rs. 18/m ²)	35064
Cost of grass sodding ((Rs. 6/m ²)	0
Cost of fencing (@ 120/m)	19680
Cost of filtration tank arrangement (lump sum)	10000
Total	381347
Contingency (3%)	11440
Total cost (Rs)	392787
Say (Rs.)	393000

परिशिष्ट-२/ई

Abstract of the design and cost estimate for fully dugout type community tank
Of 35m x 35m x 3.0 m (3000 m³)

Particulars	Without bund
Capacity of the tank (m ³)	3000
Design specification.	
Length of the bund (inside) at the top, it (m)	35
Length of the bund (outside) at the top, to (m)	NA
Length at bed level, lb (m)	29.00
Depth of cut, d (m)	3
Bund hight, h (m)	0
Top width of the bund, wt (m)	1
Bottom width of the bund, wb (m)	NA
Side slope (z : 1)	1:1
Estimated quantity	
Earthwork (m ³) - soft murrum	2178
Earthwork (m ³) - hard murrum	894
Earthwork (m ³) - total murrum	3072
Surface area (m ²)	1528
Outside surface area (m ²)	0
Cost estimation	
Cost of excavation - soil /soft murrum @ 26.55/m ³ (DSR 2011-12)	57826
Cost of excavation - hard murrum @ 36.35/m ³ (DSR 2011-12)	32497
Total cost of excavation	90323
Cost of bund formation @ Rs.36/m ³	0
Cost of lining (500 micron reinforced hdpe film) @ Rs. 77/m ²	117656
Cost of laying/jointing the lining material (Rs. 18/m ²)	27504
Cost of grass sodding ((Rs. 6/m ²)	0
Cost of fencing (@ 120/m)	17280
Cost of filtration tank arrangement (lump sum)	10000
Total	262763
Contingency (3%)	7883
Total cost (Rs)	270646
Say (Rs.)	2,71,000

परिशिष्ट-२/फ

Abstract of the design and cost estimate for fully dugout type community tank
Of 30m x 30m x 2.8 m (2000 m³)

Particulars	Without bund
Capacity of the tank (m ³)	2000
Design specification.	
Length of the bund (inside) at the top, it (m)	30
Length of the bund (outside) at the top, to (m)	NA
Length at bed level, lb (m)	24.40
Depth of cut, d (m)	2.8
Bund hight, h (m)	0

Top width of the bund, wt (m)	1
Bottom width of the bund, wb (m)	NA
Side slope (z : 1)	1:1
Estimated quantity	
Earthwork (m ³) - soft murrum	1568
Earthwork (m ³) - hard murrum	504
Earthwork (m ³) - total murrum	2072
Surface area (m ²)	1150
Outside surface area (m ²)	0
Cost estimation	
Cost of excavation - soil /soft murrum @ 26.55/m ³ (DSR 2011-12)	41630
Cost of excavation - hard murrum @ 36.35/m ³ (DSR 2011-12)	18320
Total cost of excavation	59950
Cost of bund formation @ Rs.36/m ³	0
Cost of lining (500 micron reinforced hdpe film) @ Rs. 77/m ²	88550
Cost of laying/jointing the lining material (Rs. 18/m ²)	20700
Cost of grass sodding (Rs. 6/m ²)	0
Cost of fencing (@ 120/m)	14880
Cost of filtration tank arrangement (lump sum)	10000
Total	194080
Contingency (3%)	5822
Total cost (Rs)	199902
Say (Rs.)	200000

परिशिष्ट-३

रिइनफोर्स्ड एचडीपीई जिओमेंबरेन ५०० मायक्रॉन फिल्मसाठी आवश्यक गुणधर्म

(IS: 15351:2015 TYPE II)

Sr. No.	Property	Requirement	
		Type ii	Method of test
1	Thickness (mm), min.	0.50 mm	IS:7016 Part 1
2	Mass (g/m ²), min.	420 g/m ²	IS:7016 Part 1
3	Dimensions (length & width)	As declared + 1 percent with no negative tolerance	Annex A of IS 11652
4	Carbon black content, percent, min.	2.5 ±0.5	Annex A of IS 11652
5	Breaking load on 20 cm x 10 cm strip, n, min before U.V. Exposure	(d1) 6600n (d1) 6600n	IS 13162 (Part 5)
6	Strain at maximum load, percent	20 ± 5%	IS 13162 (Part 5)
7	Breaking load on 20 cm x 10 cm strip, n, min after U.V. Exposure of 1000h	80% of actual original value	IS 13162 (Part 2 & 5)
8	Impact failure load, at 1520mm drop, min gram force at 50 percent failure	1840gf	Annex B
9	Tear resistance, n, min.	250n	IS 7016 (Part 3)
10	Puncture resistance, n, min	500n	Annex D
11	Bursting strength (ball burst), (n/cm ²), min	110 (n/cm ²)	IS 7016 (Part 6)
12	Seam strength before UV exposure (n/mm), min	30 (n/mm)	IS 15060
13	Seam strength after UV exposure (n/mm), min	80% of actual original value	Annex B & IS:15060
14	Hydrostatic resistance before UV exposure	No leakage at 15kg/cm ²	Annex E

15	Hydrostatic resistance after UV exposure of 1000 hours	80% of actual original value	Annex E
16	Ash content % max	1%	Annex F
Note: for hydrostatic resistance test, the test specimen shall be selected such that at least one joint covered, if provided.			

परिशिष्ट-४
Estimate Of Filtration Tank

Sr.	Item	Rate	Amount (Rs)
1	Drain chamber (2x2x1.5m)	Rs.250/m ³	Rs.1500.00
2	Excavation of filter tank (2x2x2m) A. 2x2x0.5m (soil) B. 2x2x1.5m (weathered rock)		
		Rs.95/m ³	Rs.190.00
		Rs.125/ m ³	Rs.750.00
3	Plastering of filter tank	Rs.65/m ²	Rs.1300.00
4	Filter bed		
	A. Boulder-50-100 mm	Rs. 200.००/m ³	Rs.400.00
	(2x2x0.5m)	Rs. 350.००/m ³	Rs.700.00
	B. Gravel - 5-10 mm	Rs. 300.००/m ³	Rs.1200.00
	(2x2x0.0m)		
	B. Sand -2-4 mm)2x2x1m)		
5	RPVC pipe (160 mm/10m)	Rs.250/m	Rs.2500.00
6	Miscellanaous	Ls	Rs.1460.00
	Total		Rs.10000

परिशिष्ट-५

सामुदायिक शेततळ्यासाठी शेतकऱ्यांनी आपसात करावयाचा करारनामा

नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्पांतर्गत जलसंवर्धनासाठी नवीन पाणी साठवण संरचनांची निर्मिती या उपघटकांतर्गत मॉडेल क्र. _____ प्रकारच्या सामुदायिक शेततळे तयार करून वापरण्याचा आम्ही खालील शेतकऱ्यांनी निर्णय घेतलेला आहे. त्यासाठी आम्ही आपसात करार करित असून त्यातील अटी व शर्ती खालीलप्रमाणे आहेत.

१. आम्ही मौजे _____ ता. _____ जि. _____ येथील रहिवाशी शेतकरी असून सामुदायिक शेततळे खोदाई व वापरासाठी आम्ही समुदाय केला आहे. आमची शेती एकमेकास लागून आहे.

I.	श्री.----- ----- वय ----- संपूर्ण पत्ता ----- -----	II.	श्री.----- ----- वय ----- संपूर्ण पत्ता ----- -----
III.	श्री.----- ----- वय ----- संपूर्ण पत्ता ----- -----	IV.	श्री.----- ----- वय ----- संपूर्ण पत्ता ----- -----

सामुदायिक शेततळे खोदाई व लाभ क्षेत्राच्या जमिनीचा तपशील खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	लाभार्थी शेतकऱ्याचे नाव	गट नंबर	सर्व्हे नंबर	७/१२ प्रमाणे लगतचे असलेले क्षेत्र (हेक्टर)
१				
२				
३				

२. आम्ही उपरोक्त अनुक्रमांक _____ मधील _____ शेतकऱ्याच्या नावे असलेल्या गट नंबर _____ सर्व्हे नंबर _____ मध्ये _____ हेक्टर क्षेत्रावर सामुदायिक शेततळे बांधण्याचा निर्णय घेतलेला आहे. या सामुदायिक शेततळ्यासाठी आम्ही आमच्या समान हिश्याने जमीन उपलब्ध करून दिलेली आहे. श्री./श्रीमती _____ यांचे शेतातील जागा त्यांनी सामुदायिक शेततळ्यासाठी उपलब्ध करून देण्याचे कबुल केले आहे. त्यासाठी आम्ही त्यांना योग्य तो मोबदला दिलेला आहे. याबाबत शेतकरी आणि इतर शेतकऱ्यांची हरकत नाही.

३. या शेततळ्यामध्ये साठलेल्या पाण्याचा हिस्सा शेतकरी क्रमांक _____, व _____ साठी अनुक्रमे _____, _____ व _____ टक्के एवढा राहिल व त्यानुसार शेतकरी क्रमांक १, २, ३ व ४ यांनी पाण्याच्या उपलब्धतेनुसार व ठरवून घेतलेल्या पाण्याच्या हिश्यानुसार पिक घेण्याचा निर्णय घेतला आहे. याबाबत करार करणाऱ्या शेतकऱ्यांमध्ये एकमत झालेले आहे त्याबाबत कोणत्याही शेतकऱ्याची हरकत नाही.

४. आम्ही वरील शेततळ्यामध्ये साठवण क्षमतेचा विचार करून/नदी, कालव्यातून उपसा सिंचन करून सामुदायिक शेततळ्यामध्ये पाणी साठवणार आहोत. या सामुदायिक शेततळ्याची क्षमता _____ घनमीटर राहिल. याबाबत आम्ही सर्वेक्षण केलेले आहे. सामुदायिक शेततळे आम्ही स्वतः/ठेकेदारामार्फत तयार करणार आहोत याबाबत शेततळे खोदाईसाठी सर्व तांत्रिक बाबीची तसेच शेततळे अस्तरीकरणची बाष्पीभवन कमी करण्याच्या उपाय

योजनेबाबत माहिती घेतलेली आहे व मार्गदर्शक सूचनेनुसार तांत्रिक निकषाची माहिती घेतलेली आहे व ती आम्हास मान्य आहे.

५. सामुदायिक शेततळे खोदाईसाठी योग्य जागा निवडून, सर्वेक्षण करणे व ट्रायलपिट घेणे इ. काम आम्ही कृषि पर्यवेक्षकांच्या मार्गदर्शनाखाली केलेले आहे.
६. सामुदायिक शेततळे काम ठरवून दिलेल्या टप्प्यापर्यंत जसजसे होईल तसे आम्ही कृषि सहाय्यक यांना कळवू.
७. शेततळे खोदाईसाठी टप्प्यापर्यंत ठरवून दिलेले काम झाल्यानंतर त्याची उपविभागीय कृषि अधिकारी स्तराकडून तपासणी झाल्यानंतर झालेल्या कामाचे देय अनुदान आमच्या -----बँकेतील खाते क्र. -----मध्ये जमा करावे.
८. सामुदायिक शेततळे _____ घन मीटर क्षमतेचे आहे व यासाठी आम्हास देय अनुदानापेक्षा जादाचा होणारा खर्च आम्ही समुदायातील शेतकरी एकत्रित करणार आहोत.
९. खोदाई करावयाचे शेततळे अपूर्ण राहिल्यास देय अनुदान आम्हाला मिळणार नाही याची जाणीव आम्हास आहे.
१०. खोदाई केलेल्या शेततळ्याचे संरक्षण, देखभाल, दुरुस्ती करण्याची पूर्ण जबाबदारी आम्हा सर्व शेतकऱ्यांची आहे.
११. सदर शेततळ्यात पाणी साठवणे व साठवलेले पाणी संबधित शेतकऱ्याच्या शेतात पोहचविण्यासाठी लागणारा खर्च संबधित लाभार्थी शेतकऱ्यांनी स्वतः करावयाचा आहे यास कोणत्याही प्रकारचे अर्थसहाय्य मिळणार नाही याची आम्हाला जाणीव आहे.
१२. शेततळ्याच्या देखभालीसाठी येणारा आवर्ती खर्च आम्ही लाभार्थी शेतकरी करणार आहोत व शेततळ्याची संपूर्ण देखभाल आम्ही करणार आहोत.
१३. सामुदायिक शेततळे उभारणीपासून त्यामध्ये समावेश असलेल्या लाभार्थी शेतकऱ्याला पाच वर्षे कालावधी पर्यंत जमीन विक्री करता येणार नाही याची आम्हाला जाणीव आहे.
१४. सामुदायिक शेततळ्याच्या खोदाई व बांधकामाबाबत मार्गदर्शक सूचनेत विहित केलेली मोजमापे व खर्चाचे अंदाजपत्रक आम्ही पहिले असून त्यानुसारच खोदाई व बांधकाम करण्यास आम्ही बांधील आहोत.
१५. सामुदायिक शेततळ्यासाठी टप्प्याटप्प्याप्रमाणे अनुदान उपलब्ध होणारी देय अनुदानाची रक्कम/देय कालावधी इ. बाबी ठरविण्याचा अंतिम अधिकार शासनाचा राहिल याची आम्हास जाणीव आहे.
वरील करारनामा आम्ही जाणीवपूर्वक व कोणत्याही दबावाखाली न येता पूर्ण विचारांती करित आहोत.

लाभार्थी शेतकऱ्यांच्या सहा

- १.
- २.
- ३.

साक्षीदारांच्या सहा श्री. ----- श्री. -----

(सदरचा करारनामा रु. १००/-च्या स्टॅम्प पेपरवर नोटरी समक्ष साक्षांकित करून घ्यावा.)